

Converses literàries, un projecte en xarxa

RESUM

Converses literàries aparegué en el curs 2018-19 dins el programa Interseccions del Prat de Llobregat, implica treball col·laboratiu entre 5 centres educatius (bressol, primària i secundària), una AFA, el Centre de Recursos Pedagògics (CRP) i tècnics de la Biblioteca Antonio Martín, tècnics de cultura i d'educació, i impacta sobre 53 grups classe. Basat en implementar la metodologia de la conversa literària a partir de la lectura en veu alta d'àlbums de qualitat, per part dels docents, i l'impuls d'una conversa entorn a llur aspectes literaris. Per a les dues escoles bressol, ha suposat la millora del foment de la literatura dins el centre i amb les famílies.

La biblioteca pública n'ha sigut agent actiu indispensable en totes les fases del projecte. I més enllà d'assumir la coordinació, al gener de 2020, ha mantingut una àmplia participació: espai comunitari on celebrar els seminaris formatius, impulsora d'activitats familiars de lectura als centres, i creadora i dinamitzadora d'activitats educatives als centres i a la biblioteca.

PARAULES CLAU

Biblioteca pública / Centres educatius / Foment de lectura / Literatura infantil / Mediació literària / Educació literària / Àlbums / Lectura d'imatges / Treball col·laboratiu

AUTORA

Clara Illa Girona
Bibliotecària
Membre del Grup de treball Biblioteques escolars del COBDC
claraillagirona@gmail.com

La contribució surt de l'experiència com a treballadora durant l'etapa a la Biblioteca Antonio Martín de El Prat de Llobregat

TEXT

El projecte Converses literàries s'inicià el curs 2018-19, en el marc del programa Interseccions del Prat de Llobregat. Impulsat des de 2016, Interseccions genera i promou connexions entre els agents educatius i culturals del municipi, tot situant l'educació i la cultura en nucli i font de transformació social. S'estructura en cinc grans àmbits de treball i en cadascun d'ells s'articulen diversos projectes i accions: la Lectura, l'Educació en les Arts (teatre, música, dansa, arts visuals i cinema), l'Impuls de l'anglès, el Coneixement de la ciutat i el Coneixement científic, tècnic i digital.

El projecte es va dissenyar de forma conjunta entre diversos agents participants interessats en l'àmbit de la lectura: cinc centres educatius de variada naturalesa (dues escoles bressol, dues d'educació primària i un centre d'educació secundària), l'AMPA d'un d'aquests centres (l'Associació de Mares i Pares d'Alumnes del centre), el CRP del Prat (Centre de Recursos Pedagògics) i tècnics de la biblioteca, cultura i educació. Tot ells van trobar-se en un espai de treball col·laboratiu anomenat *Laboratori de lectura* al llarg del curs 2017-18, sota la dinamització de Marta Roig. Del treball conjunt i la unió d'esforços i recursos es va crear un projecte d'abast municipal, centrat en fomentar la lectura crítica en els infants i joves.

Converses literàries esdevé un bon exemple del què Interseccions considera un projecte en xarxa, on el treball interconnectat entre la biblioteca municipal -en tant que equipament cultural referent en lectura- i diversos agents del món educatiu ha possibilitat encarrilar projectes amb objectius compartits, suma d'esforços i capacitats. En definitiva, una estructura en xarxa que dota als projectes de major coherència i solidesa.

En el seu segon curs de vida, el Converses literàries impactava directament sobre 53 grups classe de bressol a institut, uns 1.200 infants i joves. Donada la impossibilitat evident de desenvolupar la conversa literària -acció nuclear del projecte- en tots ells, es dibuixen dues branques ben diferenciades: l'etapa 0-6 i l'etapa 7-14. Així, per a les escoles bressol i els cicles d'educació infantil de les escoles de primària, el projecte se centra en l'aprofundiment del foment i la dinamització de la literatura en la petita infància, dins els centres i amb les famílies. Per a la resta d'etapes compreses entre els 7 i 14 anys, el projecte es basa en la implementació de la metodologia de la conversa literària a l'aula seguint tres elements que conformen singularitat del projecte: *la lectura en veu alta* per part dels docents d'*àlbums de qualitat* (i també alguns llibres il·lustrats) i la posterior *conversa* entorn als aspectes literaris de les obres. S'ha procurat assegurar la freqüència i periodicitat de la pràctica tot implementant-la dins del currículum i el calendari escolars, per tal d'obtenir-ne els màxims beneficis educatius. Però cada centre i etapa ho ha organitzat a la seva conveniència; setmanalment o quinzenal, amb grup sencer o partit, a l'aula o a la biblioteca escolar...

Els lots de llibres amb què s'han dotat els centres participants mereixen ser breument

SEMINARI D'EXPERIÈNCIES '20 EL FUTUR ÉS NOSTRE

explicats. Amb l'ajuda de l'especialista en literatura infantil Anna Juan Cantavella, assessora i dinamitzadora de totes les formacions del projecte, des de la biblioteca es van conformar tots els lots de llibres que havien de propiciar les converses a les aules; es configurà un lot de 30 exemplars per a cada bressol, 7 lots de 15 àlbums per a cada cicle de primària de les dues escoles (2 d'infantil, 2 d'inicial, 2 de mitjà i 1 de superior, atès que una de les escoles manté al marge del projecte el seu cicle superior) i un lot de 15 àlbums per als grups de 1r d'ESO. Juntament amb les ampliacions de lots que ha calgut fer en el segon curs del projecte (perquè s'hi afegia el 2n d'ESO i algun curs pendent de primària d'un centre participant), en el 2019-20 la flota de llibres dels lots augmenta a l'entorn dels 250 llibres. La idea de partida era oferir la màxima varietat d'autors i il·lustradors als infants amb lots ben diferents, i que els lots de primària fossin intercanviables entre les dues escoles (no pas en el cas dels lots de bressol).

En paral·lel, cal dir que per part de la biblioteca es va fer un important esforç de compra de tots aquells exemplars que no es tenien a la col·lecció, per tal de poder donar resposta a la demanda que pogués venir dels infants i les famílies -una demanda que de seguida es va notar a la sala infantil!-.

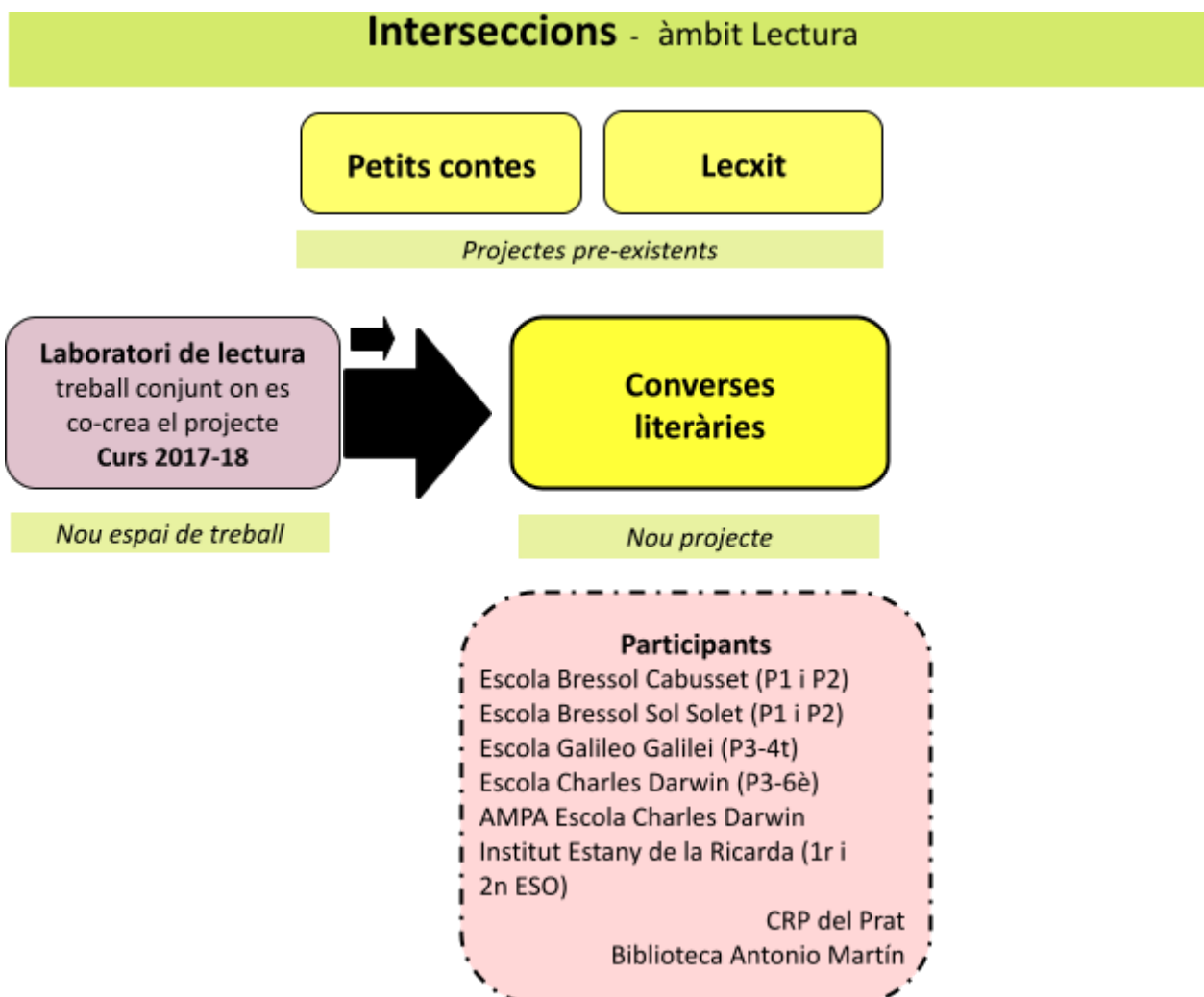
D'altra banda, tots els centres reben unes hores d'acompanyament a l'aula per part d'experts, a tall de modelatge, i bona part dels seus claustres ha participat en una formació especialitzada -inicial, al primer curs i contínua, al llarg del segon-. Aquesta, dinamitzada per Anna Juan, s'ha estructurat en seminaris mensuals al llarg de tot el curs i també és gaudida pel personal bibliotecari. Les sessions de seminari són trobades mensuals que esdevenen espais de formació on s'aprofundeix en educació i conversa literàries, es reflexiona conjuntament sobre les preguntes que cal formular per invocar la conversa i es participa molt activament... Però també són espais ideals per compartir dubtes i experiències a l'aula, així com per intercanviar impressions i informacions sobre el projecte. Una novetat del segon curs respecte de l'anterior ha sigut la creació de dos seminaris; un per a educadores de bressol i mestres de cicle infantil (etapa 0-6) i un altre per a mestres de primària i professors de secundària (7-14). En el curs anterior, les educadores de bressol no havien gaudit d'aquest espai i les mestres d'infantil el compartien amb docents de les altres etapes. El desdoblament ha resultat del tot encertat i l'aiguabarreig de docents de diverses etapes i centres està demostrant ser altament fructífer.

En paral·lel, s'han realitzat reunions de coordinació mensuals al llarg del primer curs i bimensuals, en el segon. Aquestes reunions són espais de trobada amb les direccions dels centres i els tècnics de la biblioteca, servei de cultura i educació, a més de la figura tècnica del programa Interseccions dedicada a la coordinació del projecte i de vetllar per totes les connexions entre els agents actius i co-creadors del projecte. En els espais de coordinació es comparteixen informacions i avenços de les diverses fases i branques del projecte, a més de dur a terme el seguiment i l'avaluació del mateix.

En aquest punt, és interessant comentar que tant els seminaris com les reunions de coordinació es conceben com *entorns d'aprenentatge* del projecte, des del prisma i la filosofia d'Interseccions. Perquè tenen aquesta consideració tots aquells espais dels projectes que esdevenen trobades entre professionals destinades a la reflexió, formació i avaluació. En el cas del Converses literàries, se'n consideren com a tals dos espais ben diferents; un de coordinació i co-creació del projecte on hi participen les direccions i un altre, de formació i compartició d'experiències on hi participen els docents. En ambdós, hi intervé el personal bibliotecari i aquest fet està demostrant resultar una peça clau de tot l'engrenatge.

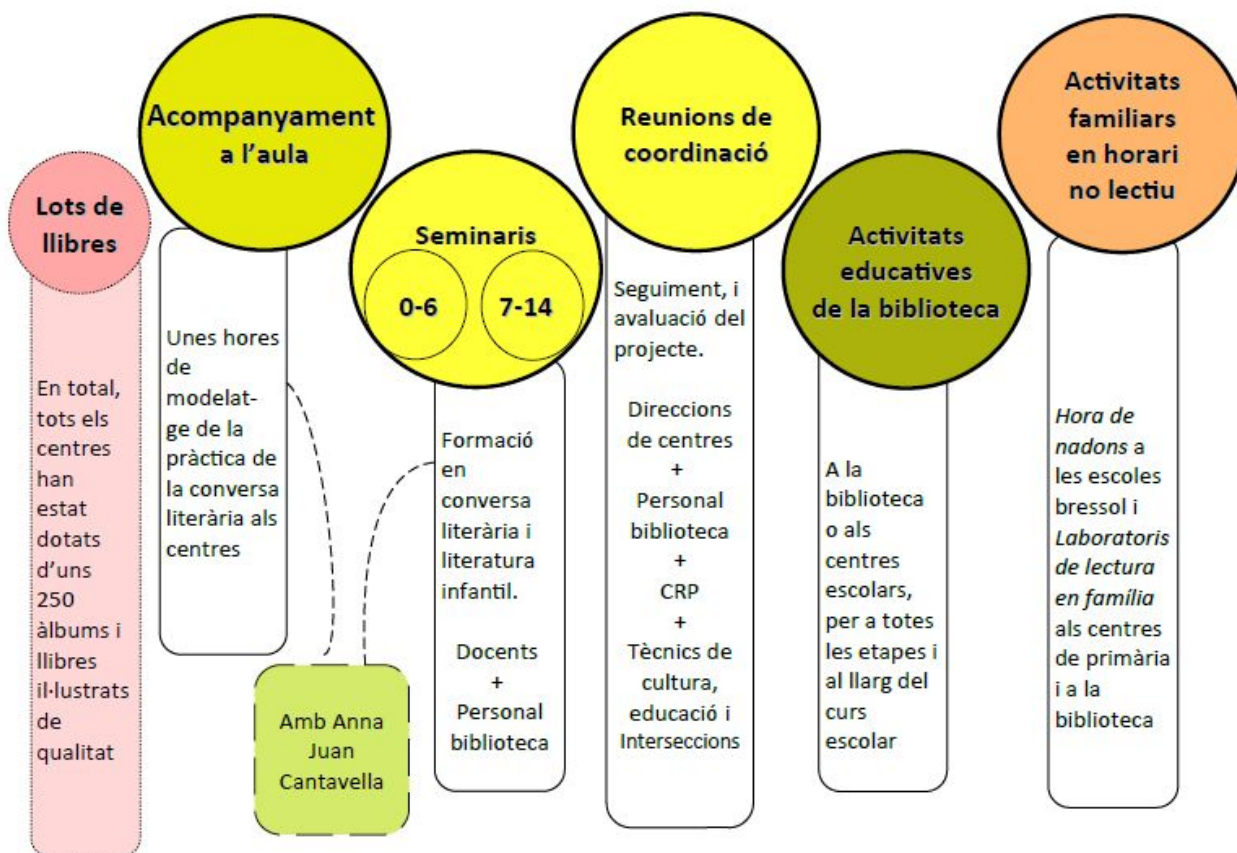

Converses literàries

**Dinamització de la
lectura**
Etapa 0-6

**Conversa literària a
l'aula**
Etapa 7-14

Accions nuclears

Elements, espais i participants

SEMINARI D'EXPERIÈNCIES '20 EL FUTUR ÉS NOSTRE

Col·legi Oficial
de Bibliotecaris-
Documentalistes
de Catalunya

Centrant-nos en la participació de la biblioteca municipal en aquest projecte en xarxa, cal dir que ha anat canviant i aprofundint al llarg dels dos anys de vida, però sempre s'ha mantingut àmplia i completa. Donat que l'acció nuclear d'aquest projecte s'esdevé a l'aula, el punt de partida era, òbviament, ser un agent impulsor d'accions perifèriques i de suport.

En el primer curs d'implementació, més enllà de participar en els espais de treball conjunt del *Laboratori de lectura*, les reunions de coordinació i els seminaris formatius, la biblioteca es va centrar sobretot en tres accions: la gestió de tots els lots de llibres que havien de dur-se a les escoles, el suport en activitats a les escoles relacionades amb el projecte (suport presencial en xerrades informatives a les famílies i ajut més indirecte per promoure activitats de lectura en família) i el disseny i dinamització d'activitats educatives celebrades en el marc de la Festa de les Converses literàries, al maig de 2019.

Evidentment, les gestions de tria i adquisició d'uns 200 títols en pocs mesos va implicar molt de temps i dedicació (alguns venien d'importació, molts resultaven descatalogats...), però donat que la voluntat era fer participar bona part dels infants i joves del projecte a la Festa de cloenda de curs, aquest fou clarament el punt que implicà major temps, esforços i recursos de tot tipus. Es van idear i dur a terme diverses activitats relacionades amb àlbums dels lots del projecte, lectures que havien descobert prèviament a l'aula, i també es va conformar una gran exposició interactiva que ocupà el vestíbul de la biblioteca.

Totes les activitats es realitzaren a la biblioteca en 4 espais simultanis, en dos torns per dia i en 3 dies diferents. En resum, l'experiència va resultar d'alta intensitat, força satisfacció i baixa sostenibilitat. Per aquest motiu, el curs 2019-20 s'encara amb una proposta de relació amb les escoles ben diferent per part de la biblioteca; celebrar una trobada amb cadascun dels grups classe, a l'aula o bé a la biblioteca, i repartint-les al llarg de tot el segon i tercer trimestres. Novament, ha calgut activar tota la creativitat per depurar i millorar les activitats de l'any anterior i imaginar-ne de noves.

Cal fer menció a l'esmentat suport en activitats que les escoles han ofert a les famílies en horari no lectiu. Aquestes són accions perifèriques del projecte que pretenen arribar a les famílies per enfortir el vincle entre elles i la lectura i així, reforçar el projecte. En aquest marc, la biblioteca va impulsar la celebració d'activitats familiars en horari no lectiu a les escoles, unes activitats de lectura compartida en família que ja celebrava de forma regular des de 2014 a la biblioteca (els anomenats *Laboratoris de lectura en família* ideats per Glòria Gorchs, en el Laboratori de lletres i imatges de la Biblioteca Roca Umbert de Granollers, i *l'Hora de nadons*) i que l'espai de co-disseny i trobada que va oferir el *Laboratori de lectura* del curs 2017-18 va posar de manifest que eren poc conegudes per les comunitats educatives. Així, es va aprofitar la xarxa de treball i coneixences que el projecte aixoplugava per trasplantar aquestes activitats als centres, tot barrejant famílies d'ambdues escoles. L'experiència fou molt positiva i en el curs 2019-20 la previsió era de celebrar-ne un parell ja a la biblioteca, destinades únicament a les famílies dels centres

(activitats que resten en suspens, davant l'actual crisi sanitària provocada pel covid-19).

La idea de fons d'aquesta la proposta era exportar a les escoles una activitat de la biblioteca per tal de comunicar a les respectives comunitats educatives la seva programació regular i atraure-les en un futur.

En el segon curs de vida i consolidació del projecte (fins al confinament iniciat al març de 2020), la participació de la biblioteca s'ha mantingut essencial en les reunions de coordinació i els seminaris, colze a colze amb direccions i docents, respectivament. La seva presència en ambdós espais li ha conferit una visió global, àmplia i sòlida alhora de totes les branques del projecte.

A més, s'ha vist augmentada i millorada, especialment en la vessant de creadora i dinamitzadora d'activitats (més relaxades, al llarg del curs). El funcionament del segon curs està evidenciant que, gràcies al treball conjunt i al coneixement mutu entre escola i biblioteca que el projecte possibilita, estem oferint activitats literàries més significatives, alineades al treball literari que es fa a l'aula.

I en paral·lel, cal destacar el nou rol de la biblioteca en la coordinació del projecte. Perquè en tant que equipament cultural que havia de liderar el projecte, el personal bibliotecari sempre va tenir un paper destacat en els seus espais de coordinació, però vista la potencialitat del projecte i davant la voluntat municipal, se n'assumeix plenament la seva coordinació des d'inicis de 2020 i se suprimeix la tècnica externa que el coordinava.

Finalment, feta la descripció del projecte, exposem les principals conclusions relatives als assoliments i reptes que el projecte brinda a la biblioteca pública municipal:

- La millora de la qualitat en el servei i la col·lecció, donat que s'ha enriquit la col·lecció infantil amb els títols del projecte que no es tenien i alhora s'ha millorat el servei bibliotecari quant a prescripció de lectures gràcies a la formació especialitzada rebuda.
- El lideratge natural de la biblioteca: la seva participació en tants espais diversos del projecte ha comportat que de forma natural, hagi esdevingut un espai de referència i aglutinador, far dins del projecte.
- L'energia i les connexions que el projecte activa han suposat un fort impuls per a la represa de vincles entre la biblioteca pública, les biblioteques escolars i el CRP que caldrà aprofitar. I és que enfront de l'actual panorama municipal, sense comissió de lectura pública activa (malgrat tota la feina feta prèvia), la biblioteca pública ha d'implicar-se en el projecte i llegir-lo com un impuls decisiu per al ressorgiment de biblioteques escolars als centres.
- El treball en xarxa que implica la naturalesa d'aquest projecte ofereix un aprenentatge en si mateix. Cuidar els espais de treball conjunt, així com les relacions i comunicacions entre tots els participants, el seguiment i l'avaluació de

SEMINARI D'EXPERIÈNCIES '20 EL FUTUR ÉS NOSTRE

les diverses potes que té el projecte... Són qüestions complexes que requereixen de diverses habilitats socials i capacitats d'organització; qüestions que el personal de la biblioteca ha d'assumir del tot com a coordinador del projecte.

- La complexitat intrínseca de la diversitat de rols i participació que la biblioteca ocupa en els diferents nivells del projecte (com a coordinació i com a dinamitzador d'activitats educatives, sobretot) és un aspecte que caldrà atendre i afrontar amb intel·ligència.
- S'albira el repte de créixer en la dimensió comunitària del projecte, a mig i llarg termini. Per donar resposta a la voluntat del programa, caldrà pensar noves accions que promoguin interaccions a partir de la literatura i del llibre entre infants i famílies del projecte, i la comunitat en general. En aquest àmbit, la biblioteca hi podrà aportar coneixement i créixer en propostes creatives en múltiples sentits: oferint-se com espai comunitari o bé personant-se a l'escola, tant en horari lectiu com no lectiu, donant suport a les biblioteques escolars en la promoció d'activitats... Ara bé, entenem que tot just s'està iniciant i la prioritat és consolidar la pràctica de la conversa literària a les aules, assegurant-se la seva reiteració i guanyant en confiança per part dels docents.
- En relació a les activitats educatives que la biblioteca celebra amb els grups escolars, el projecte ha evidenciat que conèixer el treball literari que es fa a l'aula permet que la biblioteca dissenyi unes activitats més ajustades i adequades als infants i el seu moment de desenvolupament. D'alguna manera, amb els centres participants hem abandonat el *prêt-à-porter* que suposava l'oferta fixa d'activitats, per una sastreria fet a mida. Aquest és un fet d'alta rellevància, si tenim present que donades les dimensions del municipi i la multitud de grups escolars, la biblioteca pública té una aparició minsa i limitada en la vida curricular dels infants i joves. Tant en el cas de la petita infància (en el 0-6 el gaudi de la literatura es basa, en bona part, en la descoberta d'allò prèviament conegut, per tant, saber amb quines lectures estan familiaritzats els infants és essencial) com també amb infants d'etapes posteriors i joves, quan la proposta d'activitat està alineada al treball previ a l'aula, comporta un major impacte en ells, adquireix més valor i significat. Per tant, sembla necessari establir un diàleg directe amb l'escola i les seves visions pedagògiques per tal que el servei bibliotecari pugui entendre-la i saber oferir-li accions de foment de la lectura en sintonia amb les maneres d'aprendre actuals. Entenem que aquest és el camí a seguir per aconseguir que la biblioteca pública tingui una presència més sòlida en la vida de tots ells.
- Finalment, el darrer punt, del tot nuclear: en clau interna, l'equip de la biblioteca i els seus processos de treball. Cal reconèixer que el projecte i els paràmetres d'interseccions han suposat una bona sacsejada; obliguen a tenir un paper especialitzat i flexible, capaç de liderar seccions i de moure's per entorns extramurs de la biblioteca, lluny del taulell. En paral·lel a la transformació interna que obliga el projecte, hi intervé un factor de primer ordre: la repensada del nou model de biblioteca.

**SEMINARI
D'EXPERIÈNCIES '20
EL FUTUR ÉS NOSTRE**

Col·legi Oficial
de Bibliotecaris-
Documentalistes
de Catalunya

REFERÈNCIES

Ajuntament El Prat de Llobregat. *Projecte en xarxa Converses Literàries* [en línia]. [El Prat de Llobregat] : [?], [?]. [Data de la consulta: 13/03/2020] . Disponible a:
<<https://www.elprat.cat/accions/projecte-en-xarxa-converses-literaries>>.

Biblioteca Antonio Martín. *Converses literàries: els llibres del projecte* [en línia]. [?] : [?], [?]. [Data de la consulta: 13/03/2020] . Disponible a:
<https://issuu.com/biblioteca.antoniomartin/docs/catalegt_tolslots>.

